

Rapport 2010:46

Arkeologisk förundersökning

Elkablur intill Lunds backe

RAÄ 11-19, 36-37 m fl
Hassla 2:3, 4:16, 4:17, 5:8 m fl
Vallerstad socken
Mjölby kommun
Östergötlands län

Erika Räf

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM
AVDELNINGEN FÖR ARKEOLOGI

Elkablar intill Lunds backe

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat och tolkning	4
Referenser	6
Tekniska uppgifter.	8
Bilaga 1. Ritningar	9

*Omslagsbild: Delar av gravfältet på krönet av Lunds backe. Mot norr.
Foto Erika Räf, ÖLM.*

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

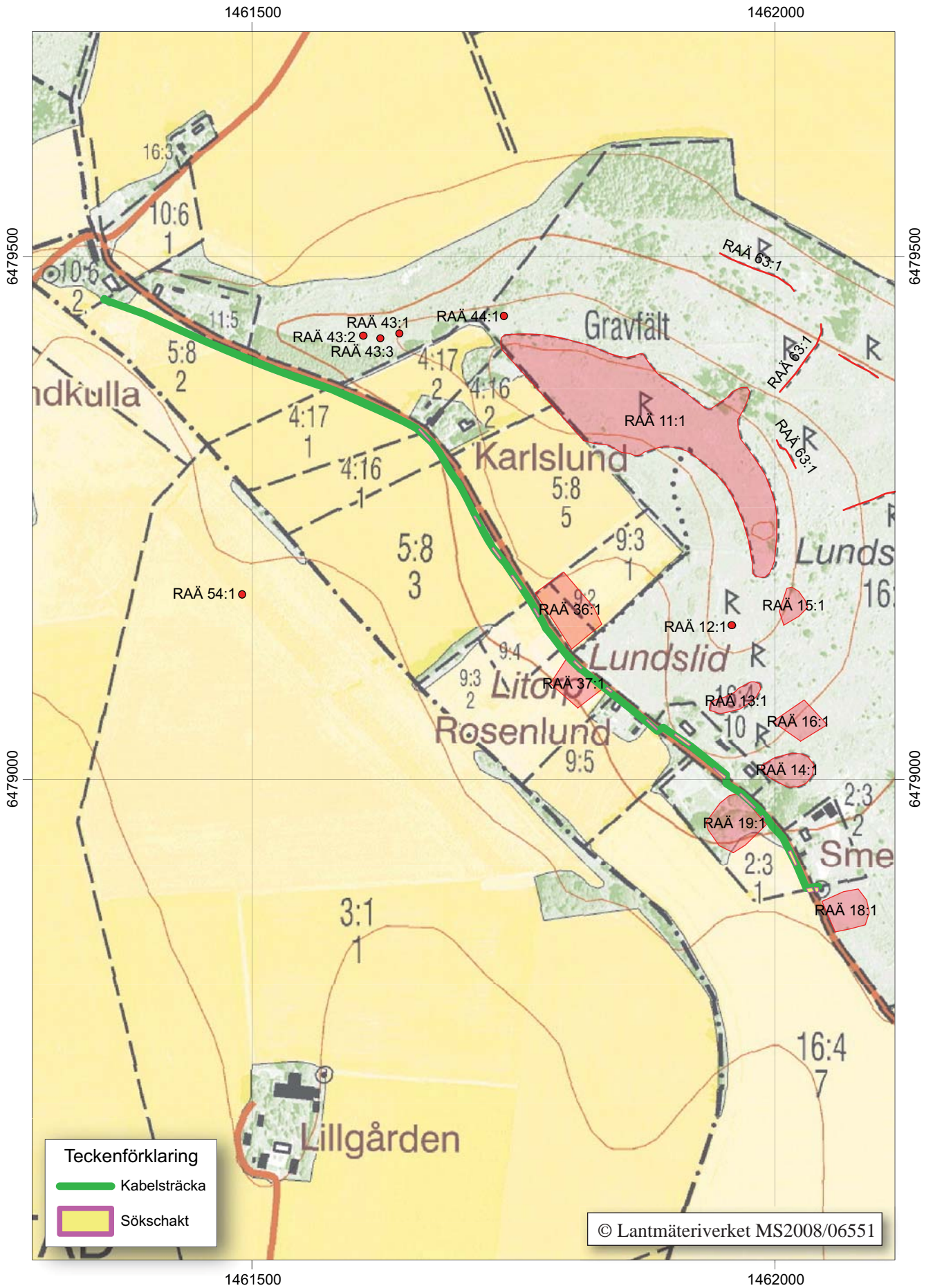
Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde i maj 2010 en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll intill Lunds backe, Vallerstad socken, Mjölby kommun. Förundersökningen föranleddes av schaktning för elkabel i vägbana samt åkermark mellan befintliga stationer vid Smedstorp och Hasslagatan. Nordost om kabelsträckningen ligger Lund backe, en markant åsrygg som höjer sig ca 25 m över omgivande slättlandskap. På höjden finns tre gravfält och ett stensträngssystem. Längs med kabelsträckningen ligger flera torp och torplämningar.

Förutom lämningar av mer recent karaktär framkom inget av arkeologiskt intresse vid förundersökningen. Östergötlands länsmuseum har därför gjort bedömningen att schaktningen för elkabeln kunde utföras som planerat.

Erika Räf
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8F5c, med undersökningsområdet markerat.
 Skala 1:5 000.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde i maj 2010 en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll intill Lunds backe. Förundersökningen för-
anleddes av schaktning för elkabel i vägbana samt åkermark mellan befintliga stationer vid Smedstorp och Hasslagatan, Vallerstad socken, Östergötland. Den totala schaktsträckan för elkabeln var ca 1 km, med en schaktbredd på ca 0,4 m.

Förundersökningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Uppdragsgivare var Mjölby Kraftnät AB, som även står för de arkeologiska kostnaderna. Undersökningsplanen har upprättats av antikvarie Emma Karlsson. Ansvarig för fältarbetet var antikvarie Erika Räf som också har skrivit rapporten.

Områdesbeskrivning

I Hasslaområdet finns ett mycket stort antal fasta fornlämningar och kulturhistoriska lämningar. Kulturmiljön i området bedöms vara värdefull såväl för länet som för hela landet och har därför klassats som riksintresse (KE 14). Nordost om kabelsträckningen ligger Lund backe, en markant åsrygg som höjer sig ca 25 m över omgivande slättlandskap. På höjden finns tre gravfält (RAÄ 11, 13, 14) och ett stensträngssystem (RAÄ 63). Det största av gravfälten, RAÄ 11, utgörs av ett 80-tal resta stenar och ett 80-tal runda stensättningar, en kvadratisk stensättning, en eventuell domarring och en eventuell stenkrets (FMIS). År 1928 restaurerades gravfältet varvid ett 30-tal ”resta stenar” som fallit omkull restes på nytt. Vid restaureringen påträffades även en brandgrav i vilken det framkom en benkam som daterats till 200-talet e Kr (Riksintresse: KE14).

De två mindre gravfälten utgörs av sex respektive nio stensättningar. Vidare finns en ensamliggande stensättning i området, RAÄ 12. Vid Sandkulla, ca 200 m söder om det aktuella arbetet, ska flera skelett (RAÄ 40) ha påträffats i samband med grustäkt.

Enligt Broocmans (1760) beskrivning över Lunds backe torde det ha funnits fler gravar i området vilka ska ha förstörts vid odling på åsen (Riksintresse: KE14). På en storskifteskarta upprättad 1764 över Hassla by finns flera ”rundlar” markerade i åkerlyckorna på den sydvästra sidan av vägen, d v s i området för det aktuella ingreppet. Markeringarna är sannolikt odlingsrösen och/eller stensättningar (LMS D123-6:1).

I området väster om Lunds backe ligger flera torp och torplämningar (RAÄ 15, 16, 17, 18, 19, 36, 37). Enligt det historiska kartmaterialet tycks dessa ha tillkommit under 1800- och 1900-talen. När härads-

ekonomiska kartan upprättades (1867-68) fanns ett tjugotal torp i området kring Lunds backe (Riksintresse: KE14).

Syfte

Syftet med den arkeologiska undersökningen var primärt att styra markingreppet så att fast fornlämning skadades så lite som möjligt av det planerade arbetsföretaget. Fast fornlämning som berördes av schaktningen skulle undersökas avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. I samband med undersökningen skulle nedanstående frågeställningar särskilt beaktas:

- Finns det gravar inom ledningssträckningen? I sådant fall: Hur gamla är de och hur hänger de tidsmässigt samman med övriga gravar i området?
- Finns spår efter förhistorisk bebyggelse? I sådant fall: Hur gamla är dessa och hur hänger de tidsmässigt samman med övriga lämningar i området?
- Finns det lämningar som kan fastslå när torpen uppförs i området?

Metod och dokumentation

Fjorton sökschakt togs upp längs sträckningen före själva kabelschaktningen. Tillsammans med kabelschaktet är de markerade på översiktskartan. Sökschakten samt påträffade lämningar mättes in med GPS. Lämningarna undersöktes genom handgrävning och dokumenterades genom fotografering och handritning.

Resultat och tolkning

I schakt 1 påträffades, under grästorven på ca 0,15 m djup, ett lager löst liggande ”kullerstenar”, ca 0,2 m i diameter i humös sand. Lagret var stört i väster av vägbank och i öster av nedgrävning för transformatorstation. Kullerstenlagret kan vara lämningar av en gårdsplan, kanske tillhörig den intilliggande torplämningen RAÄ 18. Under kullerstenlagret framkom undergrunden i form av grusig sand.

I schakt 2 noterades noterades 4-5 stenar, ca 0,5-1,0 m i diam, i den västra schaktväggen, på ca 0,2 m djup. Under stenarna framkom undergrunden i form av grusig sand. Möjligen rör det sig om lämningar av en stenmur och/eller vägpackning.

Figur 3. Byvägen nedanför åsryggen Lunds backe. Kabelschaktet följde i stora drag vägsträckningen. Mot nordväst. Foto Erika Räf, ÖLM.

Figur 4. Sökschakt i åkermark. Den nordvästra delen av kabelsträckningen drogs i åkermark, nedanför vägbanken. Mot nordväst. Foto Erika Räf, ÖLM.

Figur 5. Sökschakt vid transformatorstation. I schaktet påträffades ett lager med löst packad kullersten. Mot nordöst. Foto Erika Räf, ÖLM.

I schakt 3 framkom direkt under grästorven ett ca 20 m långt, recent humöst kultur-/raseringslager med rikliga mängder av tegelstensbitar och tegelstensfragment. Lagret var ca 0,3 m djupt. Därunder framkom undergrund i form av grusig sand.

I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse i de 14 sökschakten.

Det fanns tre frågeställningar inför förundersökningen. De två första gällde huruvida det fanns gravar inom ledningssträckningen eller spår efter förhistorisk bebyggelse. Några gravar eller förhistoriska boplatslämningar framkom inte.

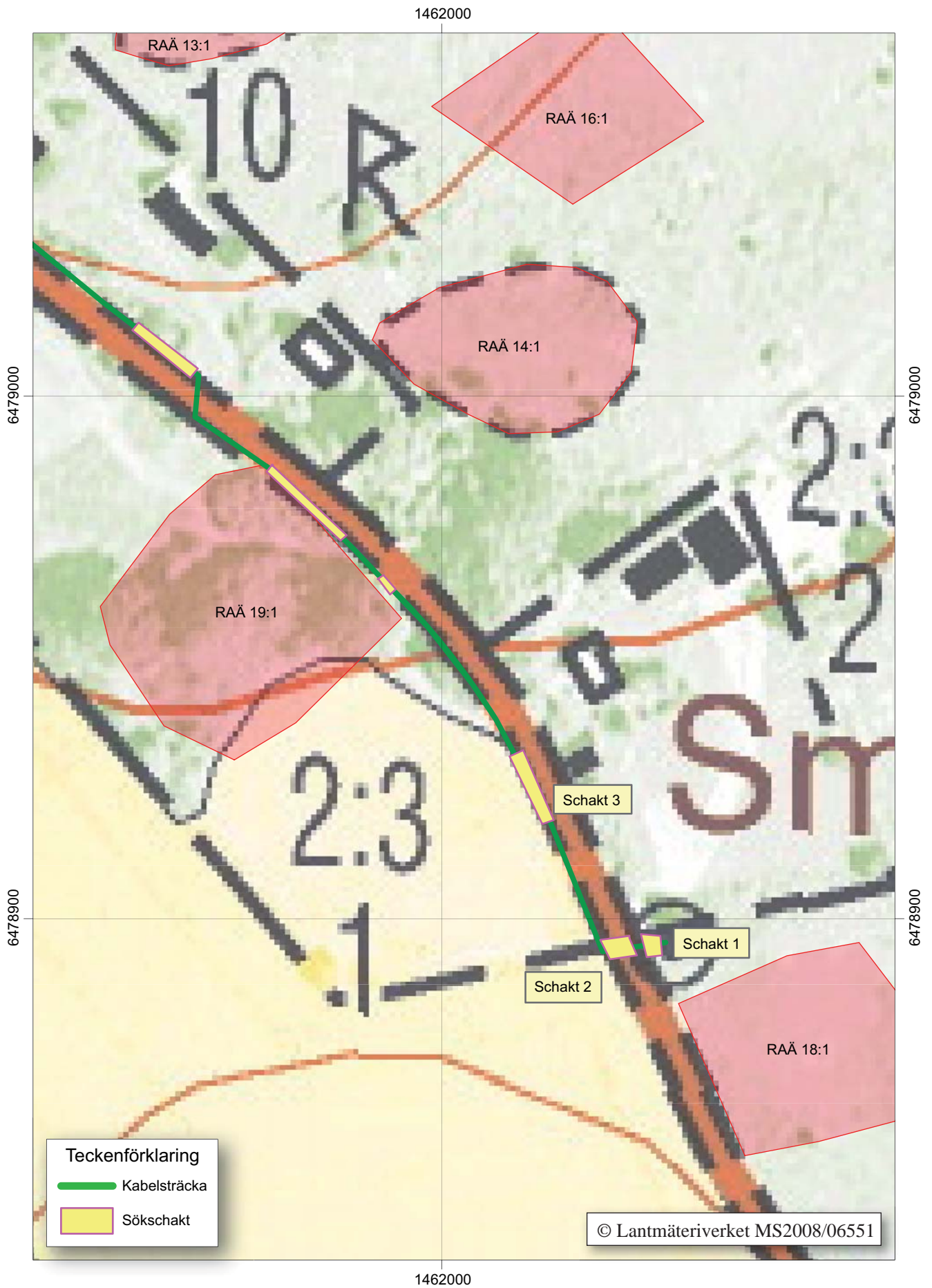
Den tredje frågan gällde om det fanns det lämningar som kan fastslå när torpen uppförs i området. De påträffade lämningarna är med största sannolikhet lämningar av 1800- och 1900-talsbebyggelsen längs med bygatan. Någon närmare datering kan dock inte göras. Lämningarna har inte heller tillräcklig arkeologisk potential för vidare undersökning. Östergötlands länsmuseum har därför dokumenterat lämningarna och därefter gjort bedömningen att schaktningen för elkabeln kunde utföras som planerat.

Referenser

Lantmäteristyrelsens arkiv: D123-6:1. Hassla. Storskifte. 1764.

Riksintresse: KE14. Lunds backe. Vallerstad socken, Mjölby kommun. Länsstyrelsen Östergötland. Kulturmiljöenheten. 2005.

Figur 6. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8F5c. Detalj av kabelsträckningen med schakt 1-3 markerade. Skala 1:1000.

Tekniska uppgifter

Fastighet Hassla 2:3, 4:16, 4:17, 5:8, 9:3, 9:4, 9:5, 10:6, 16:2
Socken Vallerstad
Kommun Mjölby
Län och landskap Östergötland

Fornlämningsnummer RAÄ 11-19, 36-37 m fl

Ekonomiska kartans blad 8F5c
Koordinater X6479459 Y1461357 – X6478889 Y1462036
Koordinatsystem RT 90 2,5 gon V

Typ av undersökning Arkeologisk förundersökning
i form av antikvarisk kontroll

Länsstyrelsens dnr 431-2101-10
Länsstyrelsens handläggare Magnus Johansson
Länsstyrelsens beslut 2010-05-07, e-post
ÖLM dnr 246/10
ÖLM projektnr 531099

Uppdragsgivare Mjölby Kraftnät AB
Kostnadsansvarig Mjölby Kraftnät AB

Projektledare Erika Räf/Emma Karlsson

Fältarbetstid 2010-05-12
Totalt undersöktes 1000 löpmeter

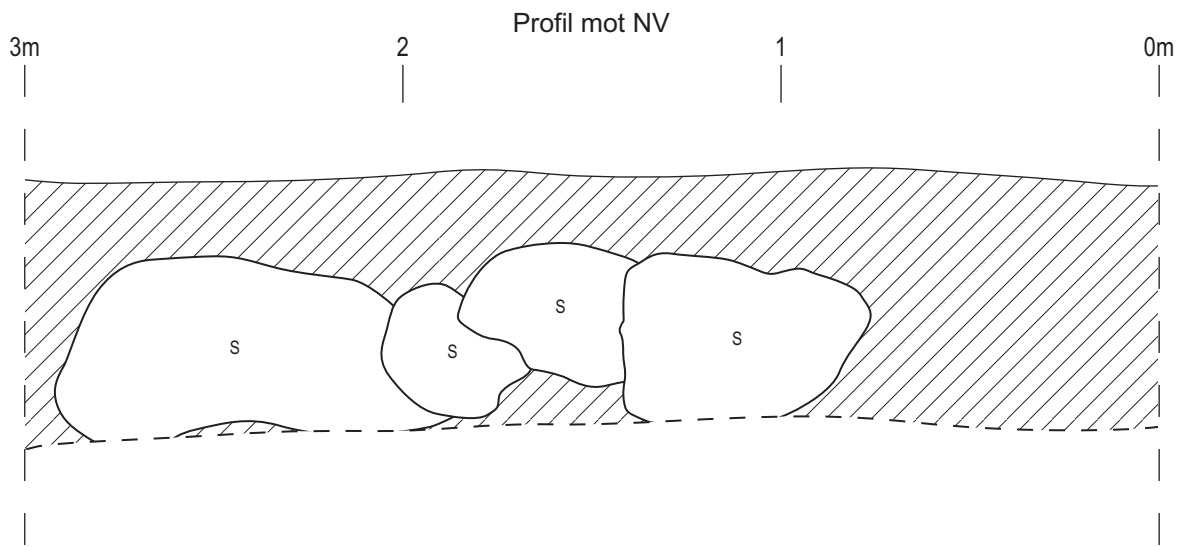
Fynd Nej
Foto Enbart digitala
Analyser Nej

Grafik Erika Räf
Renritning Lasse Norr
Grafisk form Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial
ISSN 1403-9273

© Lantmäteriverket MS2008/06551
Rapport 2010:46 © Östergötlands länsmuseum

Lunds backe, schakt 2
Vallerstad socken
Mjölby kommun, Ög
Invid RAÄ 18
Profilritning
Skala 1:20
Dnr 264/10
2010-05-12 Erika Räf
Renritning Lasse Norr

Östergötlands länsmuseum utförde i maj 2010 en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll intill Lunds backe i Vallerstad socken och Mjölby kommun. Förundersökningen för-
anleddes av schaktning för jordkabel i vägbana samt åkermark mellan befintliga stationer vid Smedstorp och Hasslagatan. Längs med kabelsträckningen ligger flera torp och torplämningar. Nordost om kabelsträckningen höjer sig Lund backe, där tre gravfält och ett stensträngssystem är belägna.

Förutom lämningar av mer recent karaktär framkom inget av arkeologiskt intresse vid förundersökningen. Östergötlands länsmuseum har därför gjort bedömningen att schaktningen för elkabeln kunde utföras som planerat.